

patrimoni art | PERE PARRAMÓN > TEXT // GERARD BAGUÉ > FOTOGRAFIA

ELS RÈTOLS DE LES BOTIGUES

D'entre les aportacions a la singularitat gironina, n'hi ha una d'especialment desatesa: la dels negocis i els seus cartells, alguns tan especials que mereixen una nova mirada

No cal escarrassar-s'hi gaire, de seguida vénen exemples al cap. El rètol de la merceria La moda –plaça del Vi, 13–, amb lletres com de veta, o la carona que somriu des de les rajoles de la pizzeria Cocolino –Pedret, 57–, són dues mostres dels reclams que els gironins podem reconèixer com a propis.

Parlem, doncs, d'una imatge emocional, impresa en l'imaginari col·lectiu, però també d'un fenomen que, com assenyala el filòsof Walter Benjamin estudiant els primers passatges comercials, és un dels pilars del món actual. D'aquests inicis de la modernitat, a Girona és fàcil descobrir rètols d'empreses que, malgrat desaparegudes o transformades, perpetuen el record d'una activitat conscienciada en fer-se visible com l'Agència Gómez o el magatzem de Ferros Puig, ambdós de començaments del segle XX i amb els esgrafiats i gravats encara contundents –Ciutadans, 3 i 15–. Fins i tot, n'hi ha que

apel·len a un coneixement de la llengua que, en perdre's, dona lloc a malentesos com l'antic negoci Suñer: 'Drogas y pinturas' –Pujada del Pont de pedra, 3–.

Sedució contemporània. Així, els rètols de Girona, a més de narrar històries particulars –com el de la botiga Cal Rei del carrer Nou, una reivindicació del català en el comerç dels anys 60–, ens expliquen una història sobre les paraules i les imatges com a tret de seducció contemporània. Per això sovint són ben creatius, com els treballs de forja de la fleca Oriell –Pont de Pedra amb Santa Clara– i la perruqueria Serrat –Ciutadans, 11–, ambdós dels volts de 1940, o, més recent, el vistós peix pintat de la botiga La carpa –Ballesteries, 37–.

Llavors, és clar, la història de l'art hi té prou a dir. D'entrada, quant al Moder-

nisme, un dels primers estils que relacionen l'art i la publicitat. A Girona, i ja el 1908, Enric Catà i Catà integrava en la façana de les destil·leries Nicolau Regàs el nom de l'empresa –Pont Major, 67-73–. També d'inicis del XX són els populars revestiments en fusta plens d'arcs i motllures d'inspiració vegetal que emmarquen amb fantasia i llibertat els rètols tant de la botiga de queviures Moriscot –Ciutadans, 4– com de Novetats Massot –Argenteria, 16–.

També conservem establiments noucentistes, una sensibilitat diferent i en molts sentits complementària –a vegades antagònica– de la modernista. Amb ceràmiques de Salvador Sunet Urgellès, la farmàcia Plana –plaça de les Castanyes, 9– n'és un exemple del seu rigor i seriositat, així com el local de la Casa Colomer –Barcelona, 7–, amb relleus de Jaume Busquets, constitueix una mostra del noucentisme cada cop més personal de Rafael Masó.

Altres espais convoquen diferents corrents alhora. La pastisseria Puig, ara la Xixonenca, –Argenteria, 8– combina l'afany d'eternitat del Noucentisme amb l'opulent i vital Art Déco. Al seu torn, la farmàcia Saguer –Argenteria, 29– mostra com la renovació sovint ha optat per la contradicció: de l'exuberant interior de Masó i Valentí de 1908 sortim a un exterior geomètric i sofisticat de Joan Roca i Pinet de 1935, dos treballs que deixen de manifest com execucions formals allunyades poden compartir una mateixa voluntat de canvi.

Al Mercadal sobreviu la façana de l'Agència Triadú –Sant Francesc, 4–, una sòbria reforma de Pep Colomer amb Ignasi Bosch, de 1940, on la pedra, la ceràmica de Quart i l'elegant rètol aposten per una recuperació del Noucentisme en detriment de la modernitat assolida en la dècada anterior i que, segons Lluïsa Faxedas al llibre *Pep Colomer 1907-1994*, «té a veure amb la qüestió mateixa de la possible existència d'un art o una estètica característics del franquisme, almenys en els seus primers anys». I és que les imatges i els moments històrics van de bracet també als rètols, i tant.

Des dels primers rètols moderns, les estratègies han estat diverses. Prou diver-

Més enllà dels capçals

Els reclams de vegades salten dels rètols. Al segle XIX ja calia competir en originalitat, així que Salvi Camós va pintar un insòlit mapa de París al sostre de les voltes del número 48 de la Rambla de la Llibertat –per a una merceria coneguda, és clar, com a La parisienne–. Des dels 90 del segle XX ençà, Ignasi Esteve ha sobrepassat l'espai dels rètols en les seves intervencions, com ara en una part de la façana del restaurant El cul del món, a Sant Daniel. A la seu de Fichet –Carrer del Carme, 157–, quan tanquen, apareix de la mà de Pau Morales una altra forma de cridar l'atenció: obviar el capçal i pintar la persiana –un homenatge als artistes urbans grafiters–. I amb la iniciativa de Pim Colomer a la carpa Nummunit acabem aquest apartat de dissidències del rètol, ja que durant la primera dècada del 2000 va fer-hi aparèixer en les parets efímeres l'obra d'artistes com Ralph Bernabei, Irene Pascual i els germans Moscardó.

ses per atraure un públic ampli: des de la fidelitat als models clàssics –com l'home forçut de la Impremta Palahí, que passaria per noucentista– a la via del disseny sor-

prenent –l'equip de Run a la gelateria Rocambolesc–. I també passant per apostes artístiques decidides que deixen una certa patina de qualitat i d'impassibilitat atemporal –per exemple, els quatre relleus de Fidel Aguilar a la farmàcia Caldelas de la plaça Marquès de Camps.

Malgrat això, el patrimoni dels rètols és mòbil, sensible a les anades i vingudes del mercat i, per tant, virtualment fugisser. Així, el sensual nou Pop Art de Narcís Gironell ha anat apareixent i desapareixent a mida que els locals on intervé obren i tanquen: el Lux, La Bohème o el Blo w!. De fet, els reclams comercials són un llegat tan precari com qualsevol certesa en el món contemporani. D'aquí la teatralitat del comerç a la qual apel·lava Lluís Güell al fris *Escultura viva* –des de 1971 al local de la Cort Reial, 3–, conscientment espectacular.

Nous o vells, els rètols, a més d'atraure'ns per tal de contribuir al moviment del capital, també ens conviden a vagarejar per itineraris que s'aixequen i s'esfondren amb rapidesa, però de tant en tant amb grandesa.

Passagem i badem, doncs, com ens recomanaria Baudelaire, un dels apòstols de la modernitat que entenien tan bé el gest de quedar clavats davant d'un aparador.

A dalt, els rètols de la botiga Moriscot i de La moda. Al detall, la ceràmica de la farmàcia Plana.